

ZABORAVLJENI BOŠNJAČKI INTELEKTUALAC

FILOZOFSKI PISAC SALIH KAZAZOVIĆ

(Esad Zgodić, VKBI, Sarajevo, 2000.g.)

Publikacija "Filozofski pisac Salih Kazazović", koju je priredio i uvodni tekst napisao dr. Esad Zgodić vrijedan je rad na afirmaciji bošnjačkih intelektualaca koji su, iz ovih ili onih razloga, neopravdano zaboravljeni. Razloge tom zaboravu možemo tražiti u društveno-političkom sistemu u kome su Bošnjaci živjeli i djelovali, ali sasvim sigurno i u nama samima. U kontekstu ovog drugog - našeg odnosa spram svojih vrijednosti, treba sagledavati i ulogu Saliha Kazazovića, o kome je u ovoj publikaciji i riječ. Živeći u vremenu i uvjetima kada se bošnjačka svijest nije mogla javno ispoljavati, Salih Kazazović je radeći na promoviranju srpsko-muslimanskih odnosa svoje djelovanje ostvarivao sučeljavajući mišljenje sa "denacionalizirajućim pretenzijama srpskog etnocentrizma i pansrbizma". Ne možemo otuda reći da on nije bio i "prosrpski orijentiran", no ni u kom slučaju toliko da se nije izjašnjavao i ne izjašnjava kao musliman. To dokazuje i njegov stav u doba "travničke afere", još 1902. godine, kada ne govori o Srbima-muslimanima, nego o "muslimanima u BiH" označavajući Bosnu i Hercegovinu kao "starodrevnu nam domovinu". Tada je Kazazović, zbog njegova kritičkog pisanja i odnosa spram austrougarske vlasti osuđen na 96 dana zatvora. Ujedno, taj momenat su austrougarske vlasti iskoris-

tile za eliminaciju uglednika muslimanskog vodstva i njihovu borbu za vjersku i vakufsko-prosvjetnu autonomiju. Nakon sudskog procesa, Saliha Kazazovića travnička čaršija optužuje da je izdao vodstvo i "da se prodao Švabi". Revoltiran, povlači se iz politike i počinje s pisanjem apolitičnih tekstova. Poznata su mu dva teksta objavljena u Biseru: "Sredstva i dojmovi tragičnog izražavanja" i "Savremena filozofija i njeni sustavi". Počinje sa sakupljanjem narodne predaje kao i sa pisanjem komedija. No, iako komediograf, on se u svojim tekstovima bavi fenomenom tragičnog u umjetnosti. Tako u svojoj studiji "Sredstva i dojmovi tragičnog izražavanja" navodi: "Dojam tragičnog mogli bismo nazvati prodiranjem naših osjetila u one tajne koje stoje izvan nas - u vezi sa samim životom." Svoju osobenu filozofiju (i estetiku), Kazazović utemeljuje na psihologiji nastojeći je izvesti iz "elitizma i kontemplacije i spustiti je na tlo narodne duhovnosti i osjećajnosti". S druge strane, Salih Kazazović je i jedan od prvih Bošnjaka filozofskih pisaca "koji se otvara ka recepciji zapadnoevropske filozofije".

Imajući sve to u vidu, kao i namjeru ove publikacije, angažiranje Saliha Kazazovića neizostavno treba šire sagledati i valjano valorizovati.

Selman Selhanović

m